

---

# Selv konfirmanter leser Bibelen!

## Kontekstuell bibellesning som metode

ELISABETH TVEITO JOHNSEN

### TA MED BIBEL

Ta med:  
Sengetøy  
Klesskift  
Regntøy  
Et brød, en melk og et pålegg  
Toalettsaker  
Bibel

Konfirmanter skal på konfirmantleir. Den obligatoriske ta-med-listen er utdelt i god tid på forhånd. Den inneholder det de fleste trenger på overnattingsstur. Det eneste som skiller denne listen fra andre ta-med-lister, er Bibelen. Konfirmanter fikk den høytidelig utdelt på presentasjonsgudstjenesten i begynnelsen av konfirmanttiden. Presten sa: «Bibelen er hovedboken i konfirmanttiden.» Konfirmanter tenkte: «Skrekk og gru så kjedelig.»

Mot slutten av konfirmanttiden ser Bibelen lite brukt ut. Faktisk ser den helt ubrukt ut, til tross for at konfirmanter pliktoppfyllende har hatt den med seg. Konfirmanter synes det er litt underlig. Bibelen har som regel bare blitt liggende i bagen. Noen ganger hender det at en av lederne leser fra den når det er andakt, men de har ikke lest i den selv. Faktisk har de lest mer i Bibelen i KRL-timene enn i kirken. Lederne har vært inne på tanken om å droppe Bibelen på ta-med-listen til konfirmantleiren. Det er liksom så flaut å skrive at alle skal ta med Bibelen, når de på forhånd vet at konfirmanter egentlig ikke får bruk for den. Det at Bibelen er hovedboken, har nesten blitt litt pinlig å si. Ordene høres ut som en tynnslett klisjé.

## KONTEKSTUELL BIBELLESNING SAMMEN MED KONFIRMANTER

I *Plan for konfirmanntiden i Den norske kirke* (PKT 1998) står det:

Bibelen har vært basis for formingen av kirkens tro, bønner, gudstjenesteliv og fellesskap. Gjennom generasjoner har også Bibelen hatt stor betydning for den enkelte kristnes trosliv. (...) Derfor kan ingen lærebøker erstatte Bibelens plass som grunnbok i konfirmasjonsopplæringen. (PKT 1998:11)

Jeg kjenner ingen som vil bestride at Bibelen har hatt stor betydning for både enkeltpersoner, kirke og samfunn. Men jeg kjenner mange konfirmanntledere og prester som i praksis har erstattet Bibelen med andre konfirmanntbøker. Begrunnelsene for det er mange. En av grunnene er at de ikke vet hvordan de skal bruke Bibelen i møte med 15-åringene. Det er dette *hvordan-spørsmålet* denne artikkelen skal handle om. Kontekstuell bibellesning er å lese bibeltekster med utgangspunkt i konfirmanntenes erfaringer. Sturla J. Stålsett har skrevet flere artikler om behovet for å utvikle kontekstuell barneteologi i Norge.<sup>1</sup> I den sammenheng har han fremhevet behovet for «å styrke bibelarbeidet som pedagogisk metode» (Stålsett 2004b:11). Stålsett karakteriserer kontekstuell bibellesning på følgende måte:

Denne lesningen krever en fri og modig innstilling til bibelteksten. En slik tilnærming til Guds ord er ikke respektløs eller preget av mangel på tro. Tvert imot, denne måten å arbeide med bibelteksten på – kreativt, deltagende og kritisk, spørrende og lekende, med begeistring og protest – er en troende lesning. (ibid.:11)

Jeg har selv erfart hvor engasjert leserne blir av å bruke denne metoden gjennom å ha brukt den sammen med prester, studenter, misjonsfolk, hiv-positive, tidligere rusmisbrukere og ikke minst konfirmanter. (Tveito 2001, 2004, 2005) Bibellesningen blir en kombinasjon av å bli kjent med seg selv, hverandre og tekstene. Det er ikke en eksklusiv konfirmanntmetode, metoden kan brukes sammen med barn, ungdom, voksne og eldre. Men det å lese bibeltekster sammen med konfirmanter har noen spesielle utfordringer som jeg vil ta opp, i tillegg til å beskrive metoden generelt.<sup>2</sup>

Denne artikkelen er todelt. I den første delen blir kontekstuell bibellesning satt inn i en større teologisk ramme. Drøftelsen av hva som kjenneretegner kontekstuell teologi, tar opp ulike spørsmål knyttet til *hvorfor* lese Bibelen. Den andre delen går direkte inn på *hvordan* lese Bibelen. Målet med artikkelen er å komme med teoretiske innspill til hva det vil si å drive med kontekstuell teologi i en norsk kirke- og teologivirkelighet, samt å gi

en konkret beskrivelse av hvordan kontekstuell bibellesning kan anvendes sammen med konfirmanter.

## KONTEKSTUELL TEOLOGI

Før jeg beskriver kontekstuell bibellesning, er det nødvendig å gjøre rede for hva som menes med kontekstuell teologi. «Å drive kontekstuell teologi betyr å drive teologi i bevissthet om hvordan konteksten former teologien» ifølge Stålsett. (2004c:60) Termen «kontekst» er hentet fra filologien og refererer til det som omgir (latin: con) teksten. Kontekst i den filologiske betydningen betyr det som går forut for teksten, og det som etterfølger teksten, og som er av betydning for å forstå dens mening. (Bergmann 2003:2) Når «kontekst» brukes foranstilt foran «teologi», er det for å signalisere en teologisk posisjon om at det (eller de) som omgir teologien, har avgjørende betydning for teologiens innhold. Denne posisjonen markerer en motstand mot enhver teologi som fremstiller seg selv som kontekstuavhengig. Per Frostin og Sigurd Bergmann, som begge er nordiske foregangsmenn innen kontekstuell teologi, hevder at ingen teologi er kontekstløs. Frostin synes at en heller bør skille mellom de teologiene som er kontekstbevisste, og de som ikke er det, enn å skille mellom teologiene som er kontekstavhengige, og de som er kontekstuavhengige. (ibid.:5) Frostin skriver: «All teologi är kontextuell och situationsbunden, medvetet eller omedvetet.» (Frostin 1994:48) For Bergmann betyr det «å kontekstualisere» at bevisstheten om kontekstens betydning for både tenkning og handling blir fremhevet. Innen kontekstuell teologi har man en særskilt bevissthet om at konteksten påvirker fortolkningen av den kristne tro. Kontekstens påvirkning av teologien anses som en potensiell teologisk ressurs. Denne holdningen står i kontrast til teologi som forsøker mest mulig å være uavhengig av den samtidige konteksten.

Kontekstuell teologi er altså en teologi som er kritisk til all teologi som ikke er oppmerksom på, eller som ikke gjør oppmerksom på, at deres teologi er blitt til innenfor en bestemt eller flere bestemte kontekster. (Bergmann 2003:2–3) Den kontekstuelle teologien er spesielt kritisk overfor teologiske fagmiljøer i Vest-Europa, fordi denne teologien ofte har fremstilt seg selv som allmenn og objektiv.

The many Christians in the South convincingly criticize their siblings in the North for having disregarded the local and contextual character of their generalizing way of thinking. The criticism emphasizes that in this way, Christian belief has been able to legitimate an unjust Eurocentric colonial history lasting until now. (Bergmann 2003:17)

Teologer og andre kirkelig engasjerte i Sør vil ikke overta teologien fra Nord. Det de trenger, er en «teologi som bygger på afrikaners bibliska tro och som svarar mot afrikaners personlighet (talks to the African soul)». (Frostin 1994:31)

Gerald West er en sørafrikansk teolog og har skrevet om hvor skjebnesvanger den vestlige teologien fungerte i Sør-Afrika under apartheid. (West 1996, 1999) West skriver at de fleste bibelforskere forholdt seg passive til den rasistiske politikken under apartheid, som varte fra 1948 til 1994. Det daværende (vestlige) vitenskaplige etos, der objektivitet og nøytralitet var honnørord, tillot på en måte at overgrepene på den svarte befolkningen fant sted. De teologiske forskerne kunne «carry on as if nothing was happening in society». Forskerne stilte ikke spørsmål om hva bibeltekstene kunne bety for Sør-Afrika i dag, fordi de var opplært innen det historisk-kritiske paradigmet der forskeren skal forbli innenfor tekstens univers. (West 1991:49) West hevder at frakoblingen mellom fagteologien og «the day-today socio-political crisis» har hatt flere konsekvenser. For det første mener han det har ført til at bibelforskning har blitt irrelevant for de fleste sørafrikanere. For det andre mener han at den distanserte bibellesningen har gjort at tolkningen av Bibelen oppfattes som fagteologenes eiendom. (ibid.:50) Wests teologiske prosjekt er å bringe de aktuelle politiske, sosiale, kulturelle og religiøse krisene inn igjen i teologien. Han vil gjøre det ved å lese bibeltekster sammen med mennesker som lever under vanskelige livsvilkår i sitt eget samfunn. Bibelen tilhører først og fremst ikke teologene, men de vanlige leserne som bruker bibeltekster til å tolke sine egne liv. (West 1999:35)<sup>3</sup>

Avstanden mellom Sør-Afrika og Norge er stor. Jeg synes likevel at Wests beskrivelse av hvordan folk i sin alminnelighet forholder seg til bibelforskning og Bibelen, minner om dagens situasjon i Norge. Bibelforskning fremstår for de aller fleste som kuriøs og i alle fall ikke relevant for deres liv. Bibelen har i stadig større grad blitt fagteologenes og prestenes eiendom. Det som står i *Plan for konfirmanntiden* om at Bibelen har hatt stor betydning for den enkeltes trosliv, blir mindre og mindre sant. Det er færre og færre som leser i den. Dette bekrefte av Bibelbruksundersøkelsen Bibelselskapet gjennomførte i 2003 i samarbeid med Norsk Gallup. 72 prosent av befolkningen som regner seg som «personlig kristne», leser i Bibelen «sjeldnere enn en gang i året eller aldri». <sup>4</sup> Dersom Bibelen skal fortsette å ha betydning for både tros- og samfunnslivet i Norge, er det nødvendig å finne ut hvordan den igjen kan bli en bok som folk leser. Den kontekstuelle teologiens innsikter kan hjelpe teologene til å gi fra seg eneretten på fortolkningen av Bibelen, og kontekstuell bibellesning kan være en god metode for å lese bibeltekster.